

Editorial

„Jedna bitva o podobu zákona končí a diskuse o ochraně divočiny v Evropě pokračuje.“

Vážení čtenáři,

prezident republiky nedávno podepsal novelu zákona o ochraně přírody a krajiny. Další část dílčí úpravy této právě schválené novely putovala ještě do Senátu. Zdá se, že končí skoro tříletá bitva o úpravu zákona o ochraně přírody a krajiny. Možná vás bude zajímat, co se v rámci této přípravy dělo.

Když jsem nastupoval časově omezenou misi na ministerstvo, byla novela zákona mezi mými pracovními prioritami. Věděl jsem, že připravit ji a hlavně prosadit nebude vůbec jednoduché. Labilita naší politické scény tuto mou jistotu nakonec ještě prohloubila. Potřeba novely zákona o ochraně přírody a krajiny vznikla jako reakce na řízení pro porušení smlouvy ze strany Evropské komise kvůli nedostatečné transpozici směrnic o ptácích a o stanovištích do naší legislativy. Podařilo se nám vysvětlit, že většina výtek je bezdůvodná, ale dvě výhrady týkající se posuzování koncepčních dokumentů, zejména lesních hospodářských plánů a nesprávně řešená druhová ochrana, své racionální jádro měly. Při otevření obsahu zákona bylo vyhodnoceno, že je žádoucí upravit i další nevhodně řešené okruhy v platném zákoně, jako je zjednodušení ochrany evropsky významných lokalit v definovaných případech, srozumitelnější a šířeji pojatá náhrada újmy za omezené hospodaření z důvodu ochrany přírody a zlepšení ochrany alejí. Dalším okruhem bylo zefektivnění, zpřehlednění a dekoncentrace výkonu státní správy v ochraně přírody a krajiny. Šlo zejména o udělování výjimek ze zákona, kdy je v platnosti dlouhodobě neudržitelný stav udělování vládních výjimek i pro činnosti marginálního významu, odstranění zmatečně řešených kompetencí v národních přírodních rezervacích a v národních přírodních památkách či překryvů v působnosti druhové ochrany. Nově definovaná Agentura ochrany přírody a krajiny ČR měla nahradit 24

orgánů ochrany přírody. Štafetu vyjednávání jsem přebíral za situace, kdy existovalo třiačtyřicet zásadních rozporů s různými resorty. Po půl roce nekonečného dohadování se jejich počet podařilo snížit na osm. Po jemných i hrubších, ale veskrze korektních vyjednáváních na úrovni ministrů, kterých jsem se většinou účastnil, se počet rozporů blížil nule. Jednali jsme do poslední chvíle a vláda nakonec návrh zákona schválila v předloženém znění, které reflektovalo přijatelné požadavky několika ministerstev. Nejobtížnější jednání probíhala s Ministerstvem zemědělství. Za to, že jsme nakonec zákon dotáhli do přijatelné podoby i zde, patří dík zejména tehdejšímu ministru Bursíkovi a Gandalovičovi. Následné projednávání v Poslanecké sněmovně Parlamentu (PSP) ČR bylo místy až neuvěřitelné. Zákon byl nestandardně přikázán k projednání čtyřem výborům a proběhl jeden velký, dobře obsazený seminář uspořádaný PSP ČR. Souběžně jsme vyjednávali možné úpravy se Svazem obecních a soukromých vlastníků lesa. Nakonec Výbor pro veřejnou správu a regionální rozvoj návrh zákona zamítl, Hospodářský výbor přerušil projednávání do doby předložení novely stavebního zákona, Zemědělský výbor jej neprojednal vůbec a Výbor pro životní prostředí návrh odsouhlasil v upraveném znění.

Během projednávání zákona ve výborech byla svržena vláda a rozpadla se i vládní koalice. Rozhodně to nebylo optimální východisko k projednávání v plénu; někteří už možná lámali hůl nad možným úspěchem. Do mravenčí práce se vložil nový ministr životního prostředí Ladislav Miko. Jednali jsme s desítkami poslanců. Někteří z nich, kteří si nechali zákon podrobně vysvětlit, jeho obsah ocenili a nakonec byl hlavně díky jejich aktivnímu působení ve Sněmovně prosazen. Jmen, kterým patří poděkování, bylo více, připomenu aspoň některá z nich: Libor Ambrozek, Robin Bohmisch, Vladimír Dlouhý, Kateřina Konečná, Václav Mendl a Přemysl Rabas. Někteří, jejichž jména zde nebudu uvádět, naopak zarputile bojovali proti přijetí zákona, a to většinou zcela iracionálními argumenty, nebo se snahou preferovat myslivost na úkor ochrany přírody. Ne všechny neziskové organizace byly schopné oddělit zrno od plev a prosazovaly za relativně druhořadé věci při vědomí, že ohrožují věci principiálně jiného řádu. Zákon nakonec prošel s podporou sto jednoho hlasu. Mnozí, včetně mě, se radovali. Trochu předčasně. Další kolotoč vyjednávání nastal v Senátu. Bylo to zde jako na houpačce. Chvilí jsme měli pocit, že to nemůže dopadnout špatně, a chvilí jsme měli pocity právě opačné. Senát zákon vrátil zpět do Poslanecké sněmovny s úpravami. Bohužel takovými, které destruovaly výkon státní správy v ochraně přírody. Stručně shrnuto: Někde bylo orgánů ochrany přírody až moc a někde naopak vůbec žádný. Že proti němu nakonec vystoupili i senátoři,

kterí ve vládě jeho obsah nedávno schvalovali, bylo nemilé překvapení. Obecně se má za to, že horní komora má zákony vylepšovat, ale tentokrát se to skutečně nepodařilo. Následovala jednání, jak stav napravit. Proto jsme se rozhodli připravit bleskovou novelu novely opravující vzniklé chyby. Ta byla schválena Parlamentem v září před pár dny prošla i Senátem ČR. Výsledná podoba zákona má hodně daleko do původního návrhu a čas prověří její funkčnost, přesto by měla v mnohém přispět ke zlepšení a zjednodušení péče o ochranu přírody.

V průběhu desítek jednávání jsem si uvědomil křehkou pozici ochrany přírody u nás. Sebekriticky však musím přiznat, že si za to zčásti můžeme sami, protože někdy dogmaticky nadřazujeme části zákona nad jeho principy. Příští čísla se budou analýzou nové podoby zákona zabývat podrobněji.

V tomto čísle naleznete také tři zajímavé příspěvky k ochraně divočiny a samovolných procesů u nás a v Evropě. Analýza pojmu divočina, opodstatnění existence divočiny v kulturní Evropě či problematika ponechávání části chráněných území tzv. bezzásahovému režimu je určitě tématem na další samostatnou konferenci. Zde bych chtěl pouze připomenout, že aktivní nebo bezzásahový management chráněných území není ani horší, a ani lepší. Každý předmět a cíl ochrany vyžaduje jiný přístup, a proto se jedná o komplementární strategie, které je však potřeba provádět na základě racionální analýzy a dlouhodobě, jinak postrádají smysl. Ochrana přírodního prostředí je nejen ochranou přírodních struktur, ale i ochranou a obnovou přírodních procesů. Vymezení takových území, pokud možno v reprezentativní soustavě, potřebujeme obecně nejenom z důvodu ochrany biodiverzity vázané na specifické podmínky, ale i ke studiu parametrů úspěchu. Výsledků studia musíme využívat při péči o chráněná území i při hospodářském využívání krajiny. V době probíhající klimatické změny, jejíž parametry však do budoucna lze jen obtížně odhadnout, to platí dvojnásob. Pouze prosím, nestavme až prvoplánově primitivně proti sobě péči o kulturní krajinu a ochranu přírodního prostředí nebo bezzásahové a zásahové principy managementu. Integrovaní součástí naší kulturní krajiny jsou a musí být i segmenty přírodního prostředí. O tom to celé je a předmětem diskuse by určitě měly být nejenom krajinně-ekologické poznatky, ale i filozofická východiska. Já osobně mám obavy z Vernadského teorie noosféry, které se ještě prohloubily kvůli některým vskutku novátorským prohlášením před prosincovým summitem o ochraně klimatu v Kodani. Přejí poučné počtení.

František Pelc, náměstek ministra
životního prostředí